

Beagán Eolais faoi Chuid de Ghasúir mo Cheantair a bhí i Seanscoil Sailearna Fadó

Breandán Ó Tuairisg

Dáta	Ainm	Aois	Baile	Ceird an athar
Iúil 1869	Walsh, William	11 bl.	An Lochán Beag	'Weaver'. – cuid de sheanmhuintir John Joe agus Judeen na mBreathnaigh.
Iúil 1869	Waters, Patrick (Rod)	10 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. – Pádraig Ruaidí Ó Tuairisg; bhíodh sé ag gearradh adhmaid.
Aib 1872	Folan, James	10 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Séamus Beag Phroinsias – dúradh faoi gur an-fhear farraige a bhí ann. Bhíodh De Valera ar cuairt sa teach i dtús na dtríochaidí, ag foghlaim Gaeilge.
Meith 1870	Waters, Patrick John	7 bl.	An Lochán Beag	Athair Mhichael Mholly. Bhí teach ósta aige.
Meith 1872	McDermott, Edward	9 bl.	An Lochán Beag	Edward Pheaidí a maraíodh i bpléasc an 'Mine'.
Lún 1872	Walsh, Mathew	9 bl.	An Lochán Beag	'Widow'. Maitiú Breathnach?
Samh 1872	Feeney, Michael	11 bl.	An Lochán Beag	'Dealer'. Maidhc Sheáin. Bhíodh sé ag díol is ag céannacht do dhream áithrid.
Meith 1873	Waters, John	10 bl.	An Lochán Beag	Sean-athair Joe Shéainín Bhig. Bhíodh sé ag saibhéaracht le mo shean-athair, Pádraig Ruaidí. Tá an sábh agamsa i mo theach anois.
Iúil 1873	Flaherty, Martin	8 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Máirtín Shéainín Sheáin.
Lún 1873	Costello, Peter	12 bl.	An Lochán Beag	'Smith'. Peadar a' Ghabha. Ba leis Costello's Bar, Cotter's Bar, An Poitín Stil.
M Fómh 1874	Feeney, William	12 bl.	An Lochán Beag	'Dealer'. Sin iad a tháinig isteach sa scoil bheag a raibh Pádraig Robinson ina mháistir.
Iúil 1876	Walsh, Thomas	9 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Deartháir go Cholm Stiofáin Breathnach. Chuaigh sé go Meiriceá. Bhí sé ag obair ansin Lá 'le Stiofáin, thit crann air agus bhásaigh sé.
Iúil 1878	Flaherty, Coleman	8 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Deartháir go Bheartla Tom, sílim.
Aib 1872	Walsh, Patrick	6 bl.	An Lochán Beag	'Weaver'. Pádraig Breathnach, sean-athair John Joe agus Judeen na mBreathnaigh.
Beal 1872	Costello, John	5 bl.	An Lochán Beag	'Smith'. Deartháir go Pheadar a' Ghabha. Chuaigh sé sna póilíní.
Beal 1872	Walsh, William	6 bl.	An Lochán Beag	'Orphan'. Dilleachta.
Beal 1874	Kyne, Bartley	6 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Athair Bhid Bheartla Uí Chualáin, mo chomharsa a bhásaigh i 1981. Thug sí go leor eolais dom faoi na daoine.
Éan 1877	Waters, Michael	6 bl.	An Lochán Beag	Uncail le Seáinín Beag Ó Tuairisg. Bhí sé sna póilíní agus fuair sé bás i Hong Kong.
11 Meith 1901	Keady, Tim	7 bl.	An Lochán Beag	Tadhg Mharcais. Fuair sé bás i bpléasc an 'Mine' agus tá sé curtha i Reilig an Chnoic.
D Fómh 1879	Costello, Patrick	3 bl.	An Lochán Beag	Pat a' Ghabha. Bhí a theach síos Bóithrín Tom Thaidhg. Tá teach ag Stiofan agus Treasa Uí Chonaire ar shuíomh Tigh Phat a' Ghabha.
Meith 1890	Flaherty, Joseph	4 bl.	An Lochán Beag	Joe Mháire Choilm a bhásaigh i bpléasc an 'Mine'. Tá sé curtha i reilig an Bhóthair Mhoir.
9 Beal 1893	Keady, Patrick	3 bl.	An Lochán Beag	Pádraig Mharcais. Is é a dheartháir, Tadhg, a bhásaigh i bpléasc an 'Mine'.
9 Beal 1893	Toole, Mathew	4 bl.	An Lochán Beag	Maitiú Mháirtín.
1 Éan 1887	Waters, Michael	13 bl.	An Lochán Beag	'Transferred from Fahey National School, Co. Galway.' Níl 'fhios agam cé hé.

2 Már 1923	Donohoe, Patrick	6 bl.	Castlemadden	'Landholder'. Bhásaigh Patrick ina bhuachaill óg.
5 Iúil 1926	Donohoe, Martin	6 bl.	Castlemadden	'Landholder'. Máirtín Choilmín Pháidín Nóra. Chuaigh deartháir eile leis, Johnny, don Astráil in éineacht le Pádraig Sheáinín Bhig (Tuairisg) agus Pete Pheadairín Ó Tuathail as an Lochán Beag. Sa gclann freisin bhí Máire a fuair bás go hóg agus Séara a bhí pósta le Meait Mhicilín – bhí mé ag freastal an aifrinn an lá ar phós siad in 1957.
1 M Fómh 1923	Folan, Pat	5 bl.	Castlemadden	'Landholder'. Mac le Seán Nóra.
2 Meith 1924	Folan, Joseph	3 bl.	Castlemadden	Deartháir Phat, mac eile le Seán Nóra.
18 Meith 1889	Walsh, Colman	4 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Colm Stiofáin. Bhí fear ar an mbaile, nach maireann, a rá liom go raibh searrach ag capall Choilm agus go raibh péire adharca ar an searrach. Cheap sé go raibh baint ag an diabhal leis.
20 Meith 1892	Hopkins, Thomas	4 bl.	An Lochán Beag	'Labourer'. Taimín Tom Thaidhg a mharaigh an 'Mine'. Tá sé curtha i Reilig an Bhóthair Mhóir.
25 Aib 1887	Naughton, Joseph	6 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Bhí teach aige thuas ag an gclái nua. Dhúin sé suas agus chuaigh sé go Meiriceá.
Aib 1880	Carr, John	9 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Uncail go Phádraig Chearra, Seán. Chuaigh sé go Meiriceá.
Márta 1886	Kyne, Frank	10 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Frainc Cháit. Tá balla an tí le feiceáil fós ar an mbaile thíos.
Samh 1886	Feeney, Coleman	5 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Deartháir le Pádraig Ó Finneadha (file). Bhásaigh sé go hóg.
Meith 1884	Feeney, Patrick	5 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Pádraig Sheáin Bhairbre. Rinne garmhac leis, Cóil, crois dheas ar leacht an 'Mine'.

Iontráil Spéisiúil Eile sa Rolla

Bealtaine 1880; Folan, John James; 5 bliana; as an Lochán Beag;
'Farmer' a bhí thíos do cheird an athar.

'Jack the Navy' a thugtaí air; bhí teach beag aige thuas ar an Aill Bhuí, suas ón gclái nua. Chuaigh sé sna *Connaught Rangers* óg go maith agus bhí sé ag troid san i gcath Ginchy in áit ar tugadh Loeze Wood air, nó 'Lousy Wood' mar a thug na saighdiúirí sa bhFrainc air in 1916, le linn an chéad Chogaidh Mhóir, agus rinneadh sléacht orthu ann. Ní raibh fanta ach fíorbheagán acu nuair a d'imigh na Gearmánaigh leo. Bhí siad fágtha ansin le bás a fháil. Ní raibh le n-ithe acu ach na coirp a bhí timpeall orthu nó gar dhóibh.

Tar éis cúig lá a chaitheamh ar an talamh tháinig saighdiúirí Meiriceánacha an bealach agus thug siad ag an ospidéal iad. Dúirt an dochtúir le Seán go gcaithfí an dá chois a bhaint dó má bhí sé le maireachtáil, ach bhí sé rólag le hobráid a chur air go ceann cúpla lá.

"You're not getting my legs anyhow," a dúirt Seán, agus d'éalaigh sé amach as an ospidéal chomh luath agus a bhí sé in ann corraí.

Níl 'fhios agam cá raibh sé ina dhiaidh sin, ach is cosúil go raibh sé san Afraic achar ina dhiaidh sin. Scríobh sé litir 'uig mo Dheaide, arbh é a chol ceathrar é, ag iarradh air asal a chur amach 'uige le é fhéin, a mhála agus a chóta mór a thabhairt ó áit go háit.

Chaith sé blianta fada san arm agus tháinig sé ar ais go hÉirinn, go Teach na mBocht i mBaile Locha Riach. Thug Bidín Mháirtín Choilm, máthair Phádraig Joe Chóil sna hAille, amach go dtí na hAille é le breathnú ina dhiaidh i dtús na bliana 1953 – san earrach, ceapaim. Bhí mé i mo sheasamh amuigh ag an ngeata nuair a chonaic mé a' rith aníos trasna an bhóthair é ó Tigh Shéamais Sheáin, an teach inar rugadh agus ar tóigeadh é agus a dhá chois air chomh maith is a bhí siad ariamh. Tháinig mé isteach ina dhiaidh, d'inis sé an scéal sin do mo dheaide agus is minic a chuala mé ag mo dheaide ina dhiaidh sin é, chomh maith le scéalta eile faoi.

Chuaigh siad soir Tigh Mholly ansin agus ní fhaca mé Jack ina dhiaidh sin. Rinne Bidín iarracht mhór aire a thabhairt dó ach níorbh fhéidir é. Ní raibh an tsláinte an-mhaith ag Bidín agus cuireadh ar ais i dTeach na mBocht é. Is ansin a fuair sé bás.

Sin píosa beag faoi shaol Sheán Mháire Ruaidí, "Jack the Navy". Bhí deirfiúr aige, Máirín, bean Phat Pheadidí, agus bhí deartháir leis sa teach, Ruaidí Shéamais Sheáin, a bhí bodhar agus balbh. Bhí Séamas Sheáin pósta le Máire Ruaidí, deirfiúr le mo dheaidio, Pádraig Ruaidí.

Seo Cuid de na Cailíní a bhí i Seanscoil Sailearna Sna Blianta Sin

10 Meith 1896	Coyne, Bridget	3 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Bid Bheartla Uí Chualáin, mo chomharsa maith a bhásaigh in 1981. Thug Bid go leor páistí ar an saol chomh maith leis na mairbh a chóiriú
18 Iúil 1898	Walsh, Mary P	6 bl.	An Lochán Beag	'Weaver'. Máthair Judeen Uí Chonghaile agus John Joe na mBreathaigh, Cnoc Mhuire.
17 Meith 1901	McDermott, Mary	5 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Máire Pheaidí. Bhí sí in Portland Maine nuair a bhásaigh a hathair i bpléasc an 'Mine'.
9 M Fómh 1902	Walsh, Séara	6 bl.	An Lochán Beag	'Weaver'. Séara an Bhreathnaigh. Bhí aithne agam uirthi i bPortland Maine, 1965.
1 M Fómh 1886	McDermott, Mary	9 bl.	An Lochán Beag	'Farmer'. Deirfiúr le Edward Pheaidí. Chuaigh sí go Meiriceá in aois a 16 bliana.
1 M Fómh 1886	Folan, Bridget	8 bl.	An Lochán Beag	Bríd Shéamais Sheáin a bhí pósta le Máirtín Choilm sna hAille; sean-athair Phádraigín Joe.
12 Meith 1894	Coyne, Mary B	8 bl.	An Lochán Beag	Deirfiúr le Bid Bheartla. Chuaigh sí go Meiriceá ina bean óg.
1 Iúil 1906	Feeney, Honor	7 bl.	An Lochán Beag	Deirfiúr go Ned Sheáin. Chuaigh sí go Meiriceá.
1 M Fómh 1880	Kyne, Eliza	6 bl.	An Lochán Beag	Deirfiúr le Táilliúr Johnny; sean-aintín do Phaddy an Táilliúra.
15 M Fómh 1893	Hopkins, Honor	5 bl.	An Lochán Beag	Nóra Tom Thaidhg; bhí sí ag obair in Oifig an Phosta sa Spidéal; deirfiúr le Taimín a bhásaigh i bpleas an 'Mine'.
9 Beal 1894	Coyne, Ellen	4 bl.	An Lochán Beag	Deirfiúr le Johnny Mhaidhc Ó Cadhain.
12 Lún 1895	McGinn, Barbara	5 bl.	An Lochán Beag	Iníon le Liam Ging.
1 Iúil 1889	McGinn, Catherine	4 bl.	An Lochán Beag	Iníon le Liam Ging. Níl aon duine acu fanta sa gceantar.
27 Iúil 1895	Walsh, Bridget	3 bl.	An Lochán Beag	Aintín go Judeen agus John Joe na mBreathnaigh. Bhí aithne agam ar Delia. Duine álainn.
1 Iúil 1902	Waters, Mary	6 bl.	An Lochán Beag	Deirfiúr le Seánín Beag Ó Tuairisg. Fuair sí bás leis an fluú in 1918.

Seanscoil Sailearna sna blianta siar